

בין לוג שמן למנחה. [וכן ריש לקיש יכול לחלק לשיטתו, אלא שהגמרא לעיל לא סברה חילוק זה ולכך העלתה שיטתו ב'תובתא'] (עפ"י קרן אורה. ובוה יישב תמיהת התוס' לעיל. וע' בחדושים ובאורים (יב) שהראה פנים לחלק ביניהם. וע"ע במלאכת יו"ט על התוס' לעיל).

'ואימא אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות?' פרש ב'חדושי הרשב"א': אילמלא היה כתוב 'שמאלית' כלל, הייתי אומר שיעשה איך שירצה וימין ושמאל שוים, לכך כתב 'שמאלית' לומר שיצוק בימינו על כף שמאלו, וכיון שנאמר 'שמאלית' פעמיים, בא לרבות שגם אם הפך ונתן בשמאלו על כף ימין – כשר, הגם שלא עשה כראוי (וע' שפת אמת).

ובתוס' ביומא (ס. ד"ה תרי) פרשו בשם רבנו שמואל, בכל 'מיעוט אחר מיעוט' שבא לרבות – לכך הוצרכנו לשני המיעוטים, שלא נלמד למעט בדרשה כלשהי, בקל והומר או בבנין אב, לכך בא הכתוב לרבות.

*

זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולשלמים... – כי האמת היא שהתורה בעצמה הלומדה באמת לשמה ולקיים מצותיה, נאמר עליו 'צדיקים ילכו בם', וח"ו להפך – נאמר 'פושעים יכשלו בם'. וזה הפירוש: זאת התורה לפעמים לעולה ולמנחה ולפעמים ולחטאת ולאשם. וד"ל' (עירין קדישין [לרה"ק מסדיגורא] תנינא, צו).

דף י

'חד להכשיר צדדין וחד לפסול צדדין'. אעפ"י שמדובר על מתן שמן (לפרש"י), יש לנו להשוות דין הדם לדין השמן, שגם בו כשר צדדין ופסול צדי צדדין.

ומשמע מרש"י (בד"ה למה לי) שאם נתן השמן לצד מקום הדם, ולא במקומו ממש – אינו כשר. ואולם הרמב"ם (מחוסרי כפרה ה,א) לא כתב כן. וכנראה סובר שכשאמרו בגמרא להכשיר צדדים, בכלל זה כשנתן הדם על מקומו ואת השמן בצד. [והלחם-משנה השוה דברי רש"י עם הרמב"ם, שהסביר שרש"י כתב כן אילו לא נאמר אלא על דם האשם, אבל עתה שכתוב על מקום וכשר גם כשנתקנה הדם, הוא הדין שכשר בצדדים. ודוחק].

עוד משמע ברמב"ם (שם) שדוקא בבהונות נתרבו צדדין להכשר, אבל לא בתנוך. ואולם לפירוש התוספות (ד"ה על בהן) מוכח שהוא הדין אם נתן בצדי התנוך – כשר (זבח תודה).

א. מה שכתב עוד שמהרמב"ם מוכח שאף בדם מועיל נתינת צד – לא ידעתי מאין מוכח כן מהרמב"ם. אך לכאורה נראה שמוכח כן מקרא ד'על (מקום) דם' – ואילו היה רק השמן כשר בצדדין ולא הדם, אין מקום השמן בהכרח מקום הדם. ואפילו לדעת הרמב"ם שהשמן יכול להיות לצד הדם, מתקיים בוה 'על מקום דם', כיון שמקום השמן הוא גם מקום הראוי לדם, אבל אילו לא היה הדם כשר שם, אין זה מקומו. ואם תדחה ותאמר ש'על מקום דם' – גם בסמוך משמע (ע' להלן כז. ועוד. וע' קרן אורה), אם כן ממילא אתה שומע שדם כשר בצדי הבהון, שהרי נאמר בו 'על בהן'.

ב. בשפת אמת צידד לפרש כוננת הגמרא על נתינת השמן מצד הדם, אבל על צד הבהון וכן מתחת הבהון – אין צריך ריבוי, שהכל בכלל 'על בהון'. ואולם סיים שאין כן דעת רש"י והרמב"ם, אלא מתחת לבהון פסול.

זיך ורגל ימנית דעני למאי אתא – לכדתנא דבי ר' ישמעאל: כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה. הקשה בספר טהרת הקדש, אם כן מנין לפסול צדי צדדין והלא אין לדרוש מ'על בהן' שכתוב בעני, כי הפרשה כולה נשנית בשביל דבר שנתחדש בה. ואולי יש לומר שאעפ"י שפרשה נשנית בשביל דבר שנתחדש בה ואין קושיא על ייתור המקראות אשר בה, מכל מקום ניתן לדרוש בה דרשות המבוססות ממשמעות המלים. [וכן נראה מדברי התוס' בסוטה (ג. ד"ה לא) שהניחו שכאשר יש לדרוש – דרשינן, אלא שהקשו מן הסוגיא שם. וי"ל].

'הרי קמיצה דלא כתיבא בה אלא כהונה ותנן קמץ בשמאל פסול' – ואף על פי שאמר רבא 'יד' 'יד' לגזרה שוה לקמיצה (כן הקשה בטהרת הקדש) – סלקא דעתין שאין ללמוד בגזרה-שוה אלא במקום שנאמר שם גם 'כהונה', שכן ניתנה הגזרה-שוה ללמוד 'אצבע' או 'יד' עם 'כהונה' (וע' כע"ז ביד דוד).

'אלא כהן למה לי?' – מאחר שכבר כתוב 'בני אהרן' (טהרת הקדש).

*

'מזבח אדמה תעשה לי – היינו, שתעשה לי מזבח מענין שתיקה (אדמה – דממה, אוטם). ואם מזבח אבנים – היינו מאותיות שנקראו אבנים, כידוע – לא תבנה אתהן גזית היינו, שלא יהיו הדבורים שלך גזוזים ופסולים [בלשון אשכנז: אב גיטעסיט], כי חרבך – היינו שצריך אתה לידע שהדיבור שלך הוא חרב פיפיות, הנפת עליה – כאשר אתה מתרומם ומניף עצמך על ידי הדיבור – ותחללה' (רזין דאורייתא – מהרה"ק מרוזין).

דף יא

זתיפוק ליה משום חציצה' – כיון שהיד צריכה להקיף את הקומץ מכל צד, אם כן הקורט שבאמצע חוצץ בין חלק היד שבצד זה לחלק הקומץ שנמצא מאחרי הקורט בעברו השני. וכיוצא בזה יש לפרש בכמה מקומות (עפ"י אבני נזר יו"ד רס, ח בהגהה. וע"ש בחו"מ ע ד"ה ואמת).

ציין לשו"ע הגר"ז (או"ח לב, טז) שכתב כסברא זו בענין היקף גויל לאות שיש נקב באמצעה. ונראה לכאורה שסברא זו שייכת רק משום שדנים כל קורט וקורט מהקומץ כיחידה נפרדת, אבל בדבר אחד ממש, אין הוכחה מכאן לדון דבר המפסיק באמצע כחציצה.

וע' ברש"ש שכתב מכאן תשובה לסופרים הנוהגים לחתוך עור בתי התפליין-של-ראש בקצוות, ואומרים שכיון שהוא מחובר באמצעו, נחשב עור אחד. ומכאן מוכח לפסול ב'כל שכן'. ולפי האמור יש לדחות, כי דבר שהוא גוף אחד במהותו אפשר שאין זה מהוה חציצה.

עוד יש להעיר על הסברא הנוכרת, הלא משמע בגמרא שפסול משום חציצה גם לולא פסול 'חסר', והרי אם הנידון משום חלק הקומץ שמעבר לצרור, א"כ הלא חלק גדול מן הקומץ אין בו חציצה, והרי אם קומץ 'חסר' היה כשר, היה לנו להכשיר גם בזה, ואם כן מה מקשה 'תיפוק ליה משום חציצה', הלא עכ"פ צריכים אנו לדין 'חסר'? ונראה מזה שמשום החציצה נפגם מעשה הקמיצה בכללותו.